

Тема уроку:

Ступінь окиснення.

*Визначення ступеня окиснення
елемента за хімічною формулою сполуки.
Складання формули сполуки за відомими
ступенями окиснення елементів.*

Мета уроку: закріпити знання про ступінь окиснення, розвивати навички визначення ступеня окиснення в сполуках за формулами, сформуванати навички складання хімічних формул за відомими ступенями окиснення атомів. На основі набутих знань сприяти розвитку вміння поєднувати теорію з практикою, логічно мислити робити висновки.

Ступінь окиснення і валентність — родинні поняття. У багатьох сполуках абсолютна величина ступеня окиснення елементів співпадає з їх валентністю. Однак існує багато випадків, коли валентність відрізняється від ступеня окиснення.

Валентність — це зв'язки (спільні електронні пари) між елементами

Ступінь окиснення — це умовний заряд, що виникає на атомі в результаті приєднання чи віддачі електронів.

Основні правила визначення ступенів окиснення

- **Металічні елементи** мають у сполуках лише позитивний ступінь окиснення.

- **Оксиген** майже в усіх сполуках має характерний ступінь окиснення -2

Наприклад: O^{-2}

Основні правила визначення ступенів окиснення

- Ступінь окиснення елементів у простих речовинах дорівнює нулю (H^0_2 , Na^0 , P^0 , S^0).
- Ступінь окиснення **Гідрогену** у сполуках з неметалічними елементами переважно $+1$, а з металічними -1 .
- У **Флуору F** ступінь окиснення завжди -1 .
- Максимальний (позитивний) ступінь окиснення елемента дорівнює номеру групи, в якій він розміщений.
  - Мінімальний (негативний) ступінь окиснення неметалічного елемента дорівнює різниці між номером групи і числом 8.
  - Сума ступенів окиснення елементів у сполуках завжди повинна дорівнювати нулю.

ГРУПИ ЕЛЕМЕНТІВ

ПЕРІОДИ	I	ГРУПИ ЕЛЕМЕНТІВ								
		II	III	IV	V	VI	VII	VIII		
1	H 1,007825 Гідроген							He 4,002603		
2	Li ⁺									
3	Na ⁺									
4	K ⁺									
4	Cu 63,546 [Ar]3d ¹⁰ 4s ¹ Купрум	Zn 65,37 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² Цинк	Ga 69,723 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² 4p ¹ Галій	Ge 72,61 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² 4p ² Германій	As 74,9216 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² 4p ³ Арсен	Se 78,96 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² 4p ⁴ Селен	Br 79,904 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² 4p ⁵ Бром	Kr 83,80 [Ar]3d ¹⁰ 4s ² 4p ⁶ Криптон		
5	Rb ⁺	Sr 87,62 [Kr]5s ² Стронцій	Y 88,90585 [Kr]4d ¹ 5s ² Ітрій	Zr 91,224 [Kr]4d ² 5s ² Цирконій	Nb 92,90638 [Kr]4d ⁴ 5s ¹ Ніобій	Mo 95,94 [Kr]4d ⁵ 5s ¹ Молибден	Tc [99] [Kr]4d ⁵ 5s ² Технецій	Ru 101,07 [Kr]4d ⁷ 5s ¹ Рутеній	Rh 102,9055 [Kr]4d ⁸ 5s ¹ Родій	Pd 106,42 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Паладій
5	Ag 107,8682 [Kr]4d ¹⁰ 5s ¹ Аргентум	Cd 112,411 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² Кадмій	In 114,82 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² 5p ¹ Індій	Sn 118,710 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² 5p ² Станум	Sb 121,75 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² 5p ³ Стибій	Te 127,60 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² 5p ⁴ Телур	I 126,9044 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² 5p ⁵ Іод	Xe 131,29 [Kr]4d ¹⁰ 5s ² 5p ⁶ Ксенон		
6	Cs ⁺	Ba 137,327 [Xe]6s ² Барій	La* 138,9055 [Xe]5d ¹ 6s ² Лантан	Hf 178,49 [Xe]4f ¹⁴ 5d ² 6s ² Гафній	Ta 180,9479 [Xe]4f ¹⁴ 5d ³ 6s ² Тантал	W 183,85 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁴ 6s ² Вольфрам	Re 186,207 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁵ 6s ² Реній	Os 190,2 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁶ 6s ² Осмій	Ir 192,217 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁶ 6s ² Ірідій	Pt 195,08 [Xe]4f ¹⁴ 5d ⁸ 6s ² Платина
6	Au 196,9665 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ¹ Купрум	Hg 200,59 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² Меркурій	Tl 204,383 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ¹ Талій	Pb 207,2 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ² Плюмбум	Bi 208,9804 [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ³ Бісмут	Po [210] [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ⁴ Полоній	At [210] [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ⁵ Астат	Rn [222] [Xe]4f ¹⁴ 5d ¹⁰ 6s ² 6p ⁶ Радон		
7	Fr ⁺	Ra [226] [Rn]7s ² Радій	Ac** [227] [Rn]6d ¹ 7s ² Актиній	Rf [261] [Rn]5f ¹⁴ 6d ² 7s ² Резерфордій	Db [262] [Rn]5f ¹⁴ 6d ³ 7s ² Дубній	Sg [263] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁴ 7s ² Сиборгій	Bh [262] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁵ 7s ² Борій	Hs [265] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁶ 7s ² Гасій	Mt [266] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁷ 7s ² Майтнерій	Ds [271] [Rn]5f ¹⁴ 6d ⁸ 7s ² Дармштадтій
	R ₂ O	RO	R ₂ O ₃	RO ₂	R ₂ O ₅	RO ₃	R ₂ O ₇	RO ₄		
				RH ₄	RH ₃	H ₂ R	HR			

максимальний (ПОЗИТИВНИЙ) ступінь окиснення елемента дорівнює номеру групи, в якій він розміщений

ГРУПИ ЕЛЕМЕНТІВ

ПЕРІОДИ	ГРУПИ ЕЛЕМЕНТІВ							
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
1	H 1 1,007825							He 2 4,002603
2							F -	
3							Cl -	
4							Br -	
5							I -	
6							At -	
7								
	R ₂ O	RO	R ₂ O ₃	RO ₂	R ₂ O ₅	RO ₃	R ₂ O ₇	RO ₄
				RH ₄	RH ₃	H ₂ R	HR	

мінімальний (негативний) ступінь окислення неметалічного елемента дорівнює різниці між номером групи і числом 8

$$8 - 7 = -1$$

*Визначити ступені окиснення
у сполуках*

Варіант I: Na_2O , CuO , H_2S , H_3PO_4 .

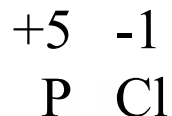
Варіант II: MgS , NH_3 , Fe_2O_3 , HNO_3 .

Алгоритм складання формули бінарної сполуки за ступенями окиснення хімічних елементів

1. Записуємо символи хімічних елементів у необхідному порядку та надписуємо їхні ступені окиснення:

2. Знаходимо найменше спільне кратне для значень ступенів окиснення:

$$\text{НСК} (5 \text{ і } 1) = 5$$

3. Отримане значення по черзі розділити на значення ступенів окиснення (не враховуючи знак – плюс чи мінус).

4. Записуємо індекси біля символів елементів:

Складаючи формули бінарних сполук, **слід пам'ятати**, що елемент, який стоїть на другому місці у формулі, завжди виявляє негативний ступінь окиснення з усіх можливих.

Завдання 1

Скласти формули сполук:

- Бром(+7) і Оксигену;
- Манган(+2) і Бром;
- Кальцію і Хлору;
- Фосфору(-3) і Гідрогену;
- Меркурій (+2) і Хлору;
- Купрум і Сульфур (-2);
- Станум (+4) і Оксигену;
- Нітроген (-3) і Гідрогену.

Завдання 2

Сульфур утворює хімічні зв'язки з Калієм, Гідрогеном (ступінь окиснення S -2), Оксигеном (ступінь окиснення S $+6$), Меркурієм (ступінь окиснення Hg $+2$, S -2), Карбоном (ступінь окиснення C $+4$, S -2). Складіть формули цих сполук за їх ступенями окиснення.

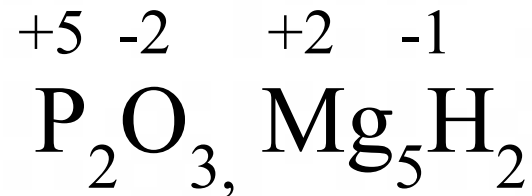
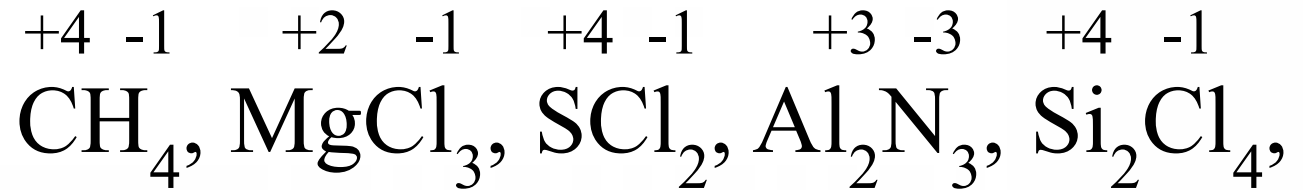
(Не забувайте про електронегативність)

Завдання 3

«Лови помилку»

Виправити помилки у формулах сполук

Завдання 4

Складіть формули бінарних сполук за ступенями окиснення елементів:

- сульфур флуорид (ступінь окиснення Сульфуру +6);
- хлор оксид (ступінь окиснення Хлору +7);
- манган оксид (ступінь окиснення Мангану +4);
- ферум бромід (ступінь окиснення Феруму +3);
- хром оксид (ступінь окиснення Хрому +3).

Завдання 5

«Чомучка»

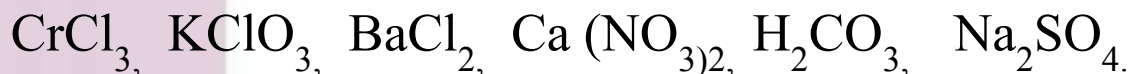
- Чому ступінь окиснення простих речовин дорівнює нулю?
- Чому один і той же хімічний елемент має декілька ступенів окиснення, як позитивних так і негативних?
- Чому метали завжди мають тільки позитивний ступінь окиснення?

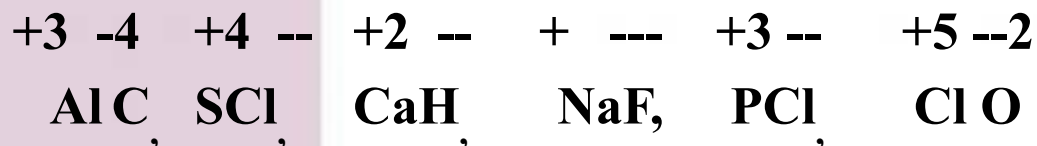
Самостійна робота

I варіант

1. Визначити ступені окиснення у сполуках

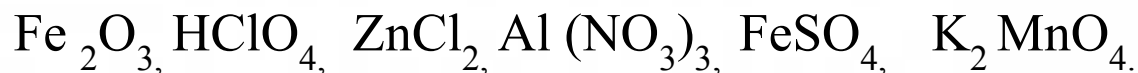

2. Скласти формули сполук за відомими ступенями окиснення

II варіант

1. Визначити ступені окиснення у сполуках

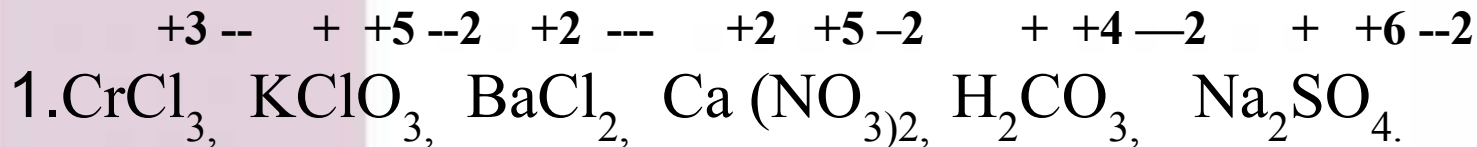

2. Скласти формули сполук за відомими ступенями окиснення

Самостійна робота (Взаємоперевірка)

I варіант

II варіант

